

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-son (4- jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Hamroyev Asliddin Umed o'g'li*
“GULSHANUL MULUK” (“SHOHLAR GULSHANI”) ASARI – MANG'ITLAR HUKMRONLIGI DAVRI
MUARRIXLIGI NAMUNASI 13-18
- Bazarbayeva Shohsanam Muratovna*
SIRDARYO VILOYATIDA VETERINARIYA SOHASIGA OID ISLOHOTLAR (XIX ASR OXIRI – XX
ASR BOSHLARI) 19-23
- Asadova Dilnoza Innatovna*
O'ZBEKISTONDA RAQS SAN'ATI SOHASIDA KADLAR TAYYORLASH MASALASI TARIXI VA
BUGUNI 24-28
- Ҳайитов Умед Яҳёевич*
ЎЗБЕКИСТОН ССР МУВАҚҚАТ ИНҚИЛОБИЙ ҚЎМИТАСИ (МАРКАЗИЙ РЕВКОМ)НИНГ
ТАШКИЛ ТОПИШИ ВА ФАОЛИЯТИ 29-34
- Омонова Сарвиноз Ориф қизи*
ЎЗБЕКИСТОНДА СОВЕТ ДАВРИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ ҲОЛАТИ... 35-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Алимханова Нигора Алимхановна*
ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 43-52
- Маҳмудова Дилафруз Hasanovna*
KORPORATIV BOSHQARUVNING AYRIM NAZARIY JIHATLARI 53-60
- Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li*
SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNING EKONOMETRIK
MODELLASHTIRISH 61-69
- Меҳмоналиев Улугбек Эркинжон угли*
СУЩНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ СЛУЖБЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ . 70-75
- Паязов Мурод Максудович*
“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИНИ
АМАЛГА ОШИРИШ МЕТОДИКАСИ 76-86
- Шадибекова Дилдор Абдурахмановна*
ЛОГИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РАЗВИТИЯ 87-92
- Malikova Dilrabo, Khudoiberdieva Maftunabonu*
INNOVATIVE HR MANAGEMENT: NECESSITY AND METHODS OF APPLICATION 93-99
- Мамажоновна Одинахон Алишер қизи*
КОРХОНАЛАР БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ
ЖАРАЁНЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ 100-106
- Nozimov Eldor Anvarovich*
ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANISHDA O'ZBEKISTON VA HORIIY DAVLATLARNING
O'RNII 107-115
- Буранова Жазира Эргаш қизи*
ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ НА ИНКЛЮЗИВНЫЙ РОСТ
ГОСУДАРСТВА 116-120

<i>Худойназаров Фахритдин Хаитович</i> КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ	121-127
<i>Бахтиёрлов Бобур Баходир ўғли</i> ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА БАНК ЛИКВИДЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	128-136
<i>Isomitdinova Gulbaxor Kurbonaliyevna</i> O'ZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	137-145
<i>Yuldashev Shadiyor Shuxrat o'g'li</i> OLIV TA'LIM O'QUV JARAYONLARIDA ZAMONAVIY VEB TEXNOLOGIYALARI INTEGRATSIYASI	146-150
<i>Baxtiyorov Asrorbek Azizjon o'g'li</i> TIJORAT BANKINING KREDIT SIYOSATI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI	151-159
<i>Saidov Shohruh Mirzo</i> SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS OF CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	160-169
<i>Kunduzova Kumrixon Ibragimovna</i> IQTISODIY RIVOJLANISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR FAOLIYATIDAGI JORIY AKTIVLAR TUSHUNCHASI VA UNING O'RNI	170-177
<i>Inomjon Matkarimov</i> AGROKIMYO BIOKIMYO XIZMATLARI IJTIMOIV IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA'MINLASHNING SWOT TAHLILI	178-183
09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>G'aybullayev Otabek Muxammadiyevich</i> JAMIYATDA ESTETIK MADANIYAT RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSLARI	184-189
<i>Masharipova Gularam Kamilovna</i> MAHMUD IBN MUHAMMAD IBN UMAR AL-CHAG'MINIYNING «AL-MULAXXAS FI-L-HAY'A» RISOLASINING NUSXALARI VA QOZIZODA RUMIYNING SHARHI	190-198
<i>Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна</i> ФИЛОСОФСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ИБН СИНО И ИХ РОЛЬ В УКРЕПЛЕНИИ ДУХОВНО- ЦЕННОСТНЫХ ОСНОВ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ	199-206
<i>Urinov Xushnudjon Abdulomitovich</i> TA'LIM VA KASB-HUNAR ISLOHOTLARI GENEZISI: KASBIY FAOLIYAT VA MEHNATGA MUNOSABATNING TARIXIY SHAKLLANISHI	207-220
<i>Азизкулов Акрам Абдурахмонович</i> ШАРҚШУНОС УИЛЬЯМ ЭРСКИН ТАДҚИҚОТЛАРИДА БОБУРИЙЛАР СУЛОЛАСИ ТАРИХИНИНГ ЁРИТИЛИШИ	221-227
<i>Kenjayev Ulug'bek Muratovich</i> BEFARQLIK HAQIDAGI FALSAFIY FIKRLAR RIVOJI	228-232
<i>G'aybullayeva Laylo Safarboyevna</i> MAHALLADA YOSHLAR SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOIV-FALSAFIY RIVOJLANISH MASALALARI	233-238

<i>Хо'janova Tamara Jo'raevna</i> YOSHLAR MA'NAVİYATIGA TAHDID VA ULARDAN O'ZINI ONGLI HIMOYA QILISH KO'NIKMALARI	239-245
<i>Jabborova Saodat Sattorovna</i> MA'NAVİY SALOHİYATNING IJTIMOİY TARAQQIYOT MANBAI SIFATIDA XUSUSIYATLARI	246-252
<i>Xusanov G'olib Elmurodovich</i> O'ZBEK OILALARINING RIVOJLANISHIDA AXLOQIY TAFAKKUR MASALALARI	253-257
<i>Агзамходжаева Шахноза Саидматмабевна</i> МУСУЛЬМАНСКОЕ БОГОСЛОВИЕ, СВЯЩЕННЫЙ КОРАН И ТВОРЧЕСТВО НАВОИ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ	258-265
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI	266-270
<i>Qunishev Ulug'bek Ulashevich</i> NEMIS KLASSIK FALSAFASIDA JAMIYAT RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI AXLOQIY VA ESTETIK OMILLAR	271-275
<i>Турдибоев Бозор Худойбердиевич</i> ЦИВИЛИЗАЦИЯЛАР ТАРИХИЙ ЯХЛИТЛИК НАМОЁН БЎЛИШ ШАКЛЛАРИ СИФАТИДА	276-282
<i>Kenjayeva Dilrabo Rominovna</i> MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARI TA'LIMOTIDA O'ZLIKNI ANGLASH TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	283-287
<i>Azamatova Gulrukh Islom qizi</i> SOCIOCULTURAL ASPECTS IN KARL POPPER'S PHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATION	288-293
<i>Тошпулатова Ширин Мухиддиновна</i> ЭТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	294-302
<i>Yuldasheva Dilorom Yuldashevna</i> SCIENTIFIC ATTITUDE TO CONSCIOUSNESS AND ITS INFLUENCE ON THE FIELD OF EDUCATION	303-307
<i>Bekchanov Xudoybergan O'rinovich, Yusupova Firuza Hajiboy qizi, Yuliyeva Sohiba Shuhrat qizi</i> МАКТАВГАЧНА YOSHDAGI КАТТА GURUH TARBIYALANUVCHILARDA IJTIMOİY VA KOMMUNIKATIV QOBILYATNING RIVOJLANISHI	308-314
10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Ткебучава Ирина Георгиевна</i> ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	315-320
<i>Ikromxonova Firuza Ikromovna, Jazira Nursultanqizi</i> TIPOLOGIK TAHLIL - KOMPOZITSIYA VA JANR (TARIXIY ASARLAR MISOLIDA)	321-327

<i>Ashurova Maftuna Asqar qizi</i> LINGUACULTURAL PECULIARITIES OF THE CONCEPT “HAPPINESS” IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	328-334
<i>Mustafayeva Saodat Burxanovna</i> SALIM ASHUR SHE’RLARIDA LINGVOMADANIY BIRLIKLAR VOSITASIDA VOQELIKNI BADIY TALQIN ETISH	335-340
<i>Abdulxayeva Nodirabegim Ixtiyorjon qizi</i> DRAMATIK ASARLARNI TARJIMA QILISHDA LEKSIK-SEMANTIK, LINGVOKULTUROLOGIK MASALALAR	341-346
<i>Xajiyeva Dilfuza Adambayevna</i> FOLKLOR VOSITALARINING ZAMONAVIY ADABIYOTDAGI O’RNI VA O’RGANILISHI	347-351
<i>Jumanova Sevara Xolmurod qizi</i> KIYIM KECHAK NOMLARI TILNING BOYISH MANBAI SIFATIDA	352-356
<i>Hojaliyev Ismail Tadjibayevich, Ismailova Sayyora Tolkinovna</i> MATN NAZARIYASINING SHAKLLANISHI	357-366
<i>Abdullaev Ulmasbek Khairullayevich</i> LITERARY WORKS AS THE MOST IMPORTANT AND WELL-ACCLAIMED COMPONENTS OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE NATION	367-370
<i>Maxmudova Fotima Maqsud qizi</i> TYPES OF MEDIA TEXT LANGUAGE	371-375
<i>Maxmudova Zuhra Maqsud qizi</i> BADIY TARJIMANING TILSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI	376-380
<i>Davronova Zulfiya Boboyevna</i> UZBEK- FRENCH RELATIONS AS A BINDING PART OF INTERNATIONAL CULTURAL AND HISTORICAL EXPERIENCE	381-386
<i>Hakimova Dilrabo Yo’ldoshovna</i> TERMINOLOGIYA SOHASINING TARIXI VA DOLZARB MUAMMOLARI XUSUSIDA	387-392
<i>Мадрахимов Тулибай Абдукаримович</i> СЎЗЛАШУВ НУТҚИНИНГ ТИЛ ФУНКЦИОНАЛ ВАРИАНТЛАРИ ОРАСИДА ТУТГАН ЎРНИ	393-395
12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Ergashev Ikrom Abdurasulovich</i> SOLIQ INTIZOMINI BUZISH BILAN BOG’LIQ HUQUQBUZARLIKLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING AYRIM JIHATLARINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Куатбек Гулнар Куатбековна</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ	403-409
<i>Jurayev Dilmurot Mukhtarovich</i> ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON ALTERNATIVE RESOLUTION OF DISPUTES ARISING FROM ADMINISTRATIVE AND PUBLIC LEGAL RELATIONS	410-415

<i>Mirakhmedova Fazilat Khokim kizi</i> CRIMES OF MANUFACTURING AND SELLING PHARMACEUTICALS IN A WAY TO DANGER THE LIVES AND HEALTH OF INDIVIDUALS (Evaluation of Türkiye and Uzbekistan legal system)	416-428
<i>Касимов Нодиржон Содикжонович</i> ҚАСДДАН ОДАМ ЎЛДИРИШ ЖИНОЯТЛАРИНИНГ УМУМИЙ ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ	429-438
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Есенбаев Джанибек Таирович</i> ЭКОЛОГИК ТУСДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДАН МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	439-445
<i>Джалилов Сардор Шавкатович</i> ҲУҚУҚ МАНБАЛАРИ ВА НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИ	446-453
13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Mirzayev Qodir Toirovich</i> ZAMONAVIY XOR SAN'ATI TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	454-458
<i>Васильченко Ольга Анатольевна</i> ИСТОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ИСКУССТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	459-463
<i>Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович</i> ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИҲАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ	464-470
<i>Mattiyeva Feruza Begmatdulobovna</i> TARJIMONLIK MALAKASINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLINGVISTIK VA DIDAKTIK XUSUSIYATLARI	471-477
<i>Jurayev Bobomurod Tojiyevich</i> ABU ALI IBN SINO QARASHLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI	478-482
<i>Umurova Ma'rifat Yoshiyevna</i> XALQ QO'SHIQLARI VATANPARVARLIK TUYG'USINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA	483-486
<i>Raxmanova Dildora Abdulxamid qizi</i> INGLIZ TILIDA AKADEMIK YOZUV TUSHUNCHASI VA UNING TALABALAR ILMIY FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI	487-492
<i>Rajabiy Aziz Xasanovich</i> VOKAL ARTISTI FAOLIYATIDA SAHNA MAHORATINING O'RNI	493-497
<i>Omanov Rashid Sherqobilovich</i> O'QUVCHILARDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARINI TO'G'RI TASHKIL ETISH	498-501
<i>Салимов Ақром Хайитович</i> БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ОИЛА, МАҲАЛЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ	502-507
<i>Mamatmurodov Sharofjon Khudoyarovich</i> TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	508-514

<i>Ли Екатерина Владимировна</i> СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ИННОВАЦИЙ И ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	515-523
<i>Ахмедова Нафиса Исаходжаевна, Азаматов Абдулло Исахўжа ўғли, Лутфуллина Румия Анваровна</i> ЁШ ТЕННИСЧИЛАРНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАРАКАТЛИ ЎЙИНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	524-533
<i>Очилова Мехрибон Суратовна, Хамроева Феруза Асроровна</i> АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ	534-541
<i>Амонов Mirjon Namozovich</i> IJTIMOIY PEDAGOGIK FAOLIYAT VA UNING ASOSIY FUNKSIYALARI	542-547
<i>Sharipov Habibullo Abduqahhorovich</i> TALABALARNING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI	548-552
<i>Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna</i> RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IT SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	553-560
<i>Xakimova Gulshan Abdusalilovna</i> JISMONIY TARBIYA VOSITALARI ORQALI YOSH BOLALARNI SIFATLARINI TARBIYALASH	561-565
<i>Nazarov Rustam Irkinovich</i> TECHNOLOGY FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION FIELDS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH LANGUAGE)	566-570
<i>Muqimova Fotima Abduqaxor qizi, Muqimova Zuxra Abduqahor qizi</i> CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARNING GRAFIK SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA O'YINLI TEXNOLOGIYALADAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	571-576
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna, Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI LOYIHAGA ASOSLANGAN O'QITISH VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH MODELI	577-585
<i>Usmonova Matluba Nosirovna</i> O'QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI TARBIYALASH METODIKASINING KREATIV PEDAGOGIK YONDASHUVI	586-590
<i>Ustaev Abdurazzoq Qurbonovich</i> MILLIY KURASH SPORT TURINING FUNKSIYALARI VA MAQSADGA ERISHISHDAGI VOSITALARI	591-596
<i>Shoimqulova Nigina Xolmurodovna, Yadigarova Sitara Bahromovna</i> ADDRESSING CHALLENGES IN TEACHING ENGLISH IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES: A SCHOLARLY EXAMINATION	597-603
<i>Yeshanov Marat Urazaliyevich</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA PRAGMATIKANING AHAMIYATI LANGUAGE]	604-616

Tursunova Shahnoza Bekchanovna

JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISHDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALARNING
O'RNATISH 617-622

Atoyeva Gulshoda Rabimovna

OILADAGI ZO'RAVONLIKNING O'SMIR XULQIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI 623-628

Musinova Ruxshona Yunusovna, Qurbonova Aziza Davlat qizi

JABRLANUVCHI SINDROMI, UNING ASOSIY SABABLARI VA BELGILARI 629-635

Jamolova Mokhigul Bakhtiorovna

METHODS OF DEVELOPING THE CRITICAL THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS
STUDENTS THROUGH FAIRY TALES 636-641

Bekchanov Xudoybergan O'rinovich

Urganch davlat pedagogika instituti dotsenti b.f.d.

Yusupova Firuza Hajiboy qizi

Urganch davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Yuliyeva Sohiba Shuhrat qizi

Urganch davlat pedagogika instituti magistranti.

MAKTABGACHA YOSHDAGI KATTA GURUH TARBIYALANUVCHILARDA IJTIMOIIY VA KOMMUNIKATIV QOBILYATNING RIVOJLANISHI

Annotatsiya. Ushbu maqolada 5-6 yoshli bolalarning muloqot qobiliyatini rivojlantirish yo'llari hamda muammolarini o'rganildi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida faoliyat jarayonlarida o'yin faoliyatidan foydalangan holda tarbiyalanuvchilarning kommunikativ qobiliyatini oshirishning optimal usullarini tanlash va eksperimental ishlarni olib borish, kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirish bo'yicha ishlar tizimining samaradorligini aniqlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: kognitiv motivlar, ijtimoiy, kommunikativ, affektiv tuyg'u, qiziqish, g'amxo'rlik, empatiya, sezgirlik, baholash, o'yin.

Bekchanov Khudoibergan Orinovich

Acting Associate Professor of
Urganch State Pedagogical Institute

Yusupova Firuza Hajiboy kizi

Teacher of Urganch State Pedagogical Institute

Yuliyeva Sahiba Shuhrat kizi

Graduate student of Urganch State Pedagogical Institute

DEVELOPMENT OF SOCIAL AND COMMUNICATIVE SKILLS IN A LARGE GROUP OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. In this article, the ways and problems of developing communication skills of 5-6-year-old children were studied. It is aimed at determining the effectiveness of the system of work on the development of communicative abilities, conducting experimental work, choosing the optimal methods of improving the communicative ability of students using game activities in the activity processes of the preschool educational organization.

Key words: cognitive motives, social, communicative, affective feeling, interest, care, empathy, sensitivity, evaluation, game.

Бекчанов Худойберган Оринович

И.о. Доцент Ургенчского
государственного педагогического института

Юсупова Фируза Хаджибой кизи
Преподаватель Ургенчского
государственного педагогического института

Юлчиева Сахиба Шухрат кизи
Аспирант Ургенчского
государственного педагогического института

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ В БОЛЬШОЙ ГРУППЕ ДОШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. В данной статье были изучены пути и проблемы развития коммуникативных навыков детей 5-6 лет. Она направлена на определение эффективности системы работы по развитию коммуникативных способностей, проведение экспериментальной работы, выбор оптимальных методов совершенствования коммуникативных способностей учащихся с использованием игровой деятельности в процессах деятельности дошкольной образовательной организации.

Ключевые слова: познавательные мотивы, социальные, коммуникативные, аффективные чувства, интерес, забота, сопереживание, чувствительность, оценка, игра.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI1Y2024N41>

Kirish. Zamonaviy jamiyatda bolaning muloqot qobiliyatini rivojlantirish bizning davrimizda dolzarb muammoga aylandi. Maktabgacha yosh — bu bolaning shaxsiyatining dastlabki shakllanishi uchun juda muhim davr hisoblanadi.

So'nggi yillarda kamolotga yetgan shaxsning shaxslararo o'zaro munosabat yo'llarini, shuningdek, ta'lim va tarbiya jarayonida muloqot qilish usullarini o'zlashtirishga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Ijtimoiy va ijtimoiy-madaniy sharoitlarda zamonaviy o'zgarishlar ro'y bermoqda, bu ta'lim jarayonlarida o'z aksini topadi, bu kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishni nazarda tutadi — bu chegaradan tashqarida fikr yuritish va berilgan vazifalarga ijodiy yondashish qobiliyatidir. Asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri — ta'lim jarayonining kommunikativ yo'nalishidir. Bu aloqa muammolarini hal qilish va ijtimoiy-madaniy jamiyatda muvaffaqiyatli moslashishni ta'minlashni anglatadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishi bolaning shaxsiyatini shakllantirish tarkibidagi asosiy elementlardan biridir. Bolaning shakllanishidagi ta'sirlarning bunday kombinatsiyasi tasodifiy emas, chunki shaxs shakllanishining asosiy omili ijtimoiy muhitdir. U ko'p qirrali o'zaro ta'sir amaliyotini va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishni ta'minlaydi.

Ijtimoiy va kommunikativ rivojlanish — bu maktabgacha yoshdagi bolaning madaniyatini, shuningdek, u yashayotgan jamiyatning qadriyatlari va an'alarini singdiradigan mexanizmlarning murakkab tizimi hisoblanadi.

Tarbiyachi pedagoglarning tarbiyalanuvchilarning muloqot qobiliyatlarini shakllantirishda quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak deb taxmin qilinadi:

davlat ta'lim organlari tomonidan tavsiya etilgan eng yaxshi dasturlar to'plamidan dasturni tanlash; davlat ta'lim standarti talablariga muvofiq ishlab chiqiladigan o'z (mualliflik) dasturlarini ishlab chiqish; maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishning faol usullarini sinab ko'rish va izlash, maktabgacha ta'lim muassasasida ta'lim jarayonini tashkil etish modelini yaratish ustida ishlash; eksperimental rejimda ishlashi lozim.

F.R. Qodirova, Sh.Q. Toshpo'latova, N.M. Qayumova, M.N. A'zamova va Sh.Sodiqova o'z ilmiy izlanishlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirish metodikasining ilmiy-nazariy asoslari o'rganilgan bo'lib, maktabgacha yoshdagi bolalarda o'yin faoliyatining ahamiyati o'yin turlari o'yinning bolaga ta'siri haqida tarbiyada pedagogik texnologiyalarni qo'llashning nazariy asoslari yoritilgan.

Kompetensiya polisemantik so'z bo'lib, bir vaqtning o'zida turli xil ta'riflar qabul qilinadi, ammo kasbiy faoliyatning qaysi turidan qat'iy nazar, ta'riflarda umumiy narsani kuzatish mumkin, ya'ni vakolatlar faoliyat bilan bog'liq. Kompetentlik (lot. Competentia — qismlarning izchilligi, mutanosiblik, kombinatsiya), boshqa odamlar bilan muloqot qilish qobiliyatining sifati va samaradorligini tavsiflaydi. Kompetensiya (lotincha competent — erishaman; bo'ysunaman, yaqinlashaman): 1) qonun, ustav yoki boshqa hujjat bilan muayyan organ yoki mansabdor shaxsga berilgan vakolatlar doirasi; 2) muayyan sohadagi bilim, tajriba degan ma'noni anglatadi.[1]

Bolalarda ijtimoiy va kommunikativ qiziqishni rivojlantirish — bu bolaning atrofidagi odamlarga, o'ziga va atrofdagi dunyoga ijobiy munosabatini rivojlantirish hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolaning ko'p qirrali ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishining asosi uning ijobiy o'zini o'zi anglashidir, ya'ni uning yaxshi, sevilgan va qadrlanganiga bo'lgan ishonchi hisoblanadi.

Shuning uchun asosiy motiv kognitiv motiv bo'lib, u yerda bilimdon rolini har qanday savolga javobni biladigan kattalar o'ynaydi, ya'ni. bilim manbaidir, chunki Agar bolaning savollari bo'lsa, u ko'pincha uning kognitiv qiziqishini qondiradi, ya'ni. kattalardan javob so'raydi. Bolaning ishonchi komilki, kattalar uni qiziqtirgan har qanday savolga javob beradi, shuningdek, yuzaga keladigan qiyinchiliklar va muammolarni hal qiladi.

Muloqot qobiliyatlari eng yuqori darajadagi qobiliyatlar bo'lib, ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1) Axborot va aloqa

-muloqotda ishtirok etish;

- og'zaki va og'zaki bo'lmagan aloqa vositalarini taqqoslash;

-turli vaziyatlarni tahlil qilish va muloqotda suhbatdoshni ko'rish qobiliyati.

2) tartibga soluvchi va kommunikativ

- o'z fikrlaringiz, harakatlaringiz va munosabatlaringizni jamoaning muloqotdagi ehtiyojlari bilan muvofiqlashtirish;

- qo'llab-quvvatlash, ishonish, yordam berish, umumiy muammolarni hal qilishda shaxsiy tajribangizdan foydalanish;

-muloqot natijalarini baholash va tahlil qilish.

3) Affektiv va muloqot

- suhbatdoshga o'z his-tuyg'ulari, qiziqishlari va kayfiyatini ifoda etish;

- g'amxo'rlik, empatiya, sezgirlik

-o'zining va suhbatdoshining hissiy xatti-harakatlarini tushunish va baholash.

Har qanday ko'nikma singari, muloqot ko'nikmalarini amaliyot bilan rivojlantirish va yaxshilash mumkin, ammo bolalikdanoq bolada yaxshi muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam berish uni darhol muvaffaqiyatli kelajakni qurish ko'nikmalari bilan qurollantiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida o‘yinning roli va rivojlanish markazlarida o‘yin va o‘yin muhitini tashkil etish Davlat o‘quv dasturida bolaning o‘yin o‘ynash huquqi tan olinadi, o‘yinning bola uchun ahamiyati, uning pedagogik imkoniyatlari ta‘lim va tarbiya jarayonini tashkil etishda inobatga olinadi. O‘yin maktabgacha yoshda yetakchi faoliyatdir. O‘yin orqali ta‘lim olish bolalarni ta‘lim olishi va rivojlanishining yondashuvlaridan biridir. O‘yin – bu bolani o‘zini va atrofidagi dunyoni o‘rganishga undashning tabiiy usuli. O‘yin bolaning shaxsiyati, uning bilish, ijtimoiy-hissiy, ijodiy va jismoniy jihatlarini rivojlantiradi. O‘yinda bolalarning tengdoshlari va pedagogi bilan o‘zaro munosabati nutq va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, uning motorikasi takomillashib boradi.[2]

Maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyati sifatida rolli o‘yinlar, shuningdek, qoidalar bilan o‘ynaladigan o‘yinlar va boshqa turdagi o‘yinlar); kognitiv tadqiqotlar (atrofdagi dunyo obyektlarini o‘rganish va ular bilan tajriba o‘tkazish); bolaning motorli (asosiy harakatlarni o‘zlashtirish) faoliyati bo‘lib shulardan o‘yin faoliyati bolalarda muloqot qobiliyatini yaxshi shakllanishida samara beradi.

O‘yin — bu kattalarning xatti-harakati bilan tanishish bo‘lib bolalar buni xulq-atvor namunasi sifatida qabul qiladilar, bu yerda ular muloqot qobiliyatlarini mustahkamlaydi va aloqa o‘rnatishni o‘rganadi. Muloqot ko‘nikmalari asosan o‘yin orqali rivojlanadi.

O‘yinning asosiy xususiyatlari:

- 1) tarbiyaviy;
- 2) rivojlantiruvchi;
- 3) millatlararo muloqot funksiyasi;
- 4) diagnostika;
- 5) o‘yinda tuzatish funksiyasi;
- 6) qiziqish.

O‘yinlar, asosan, ma‘lum o‘quv vazifalariga ega bo‘lib, unda kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirish uchun joy mavjud. O‘yin — bu rollarning doimiy o‘zgarishi. Rollarni o‘zgartirganda, bola yetarli darajada o‘zini o‘zi qadrlaydi, muloqot moslashuvchanligini rivojlantiradi, empatiya qobiliyatini rivojlantiradi, ijtimoiy munosabatlar tizimida o‘zini idrok etishni o‘rganadi, shuningdek, faoliyatning bir shaklidan boshqasiga o‘tishni o‘rganadi. O‘yin darajasida bola o‘z his-tuyg‘ularini nazorat qilishni yoki ulardan voz kechishni o‘rganadi. Bola ko‘pincha kattalarning xatti-harakatlari va muloqotini “singdiradi” va buni o‘z o‘yinlarida ishlatadi. Olim va atoqli o‘qituvchi D.B.Elkonin bolalar o‘yinlarida shaxsni tarbiyalash bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan rivojlanishning to‘rtta darajasini aniqlagan.

Birinchi daraja — bu bolaning o‘yin harakatlarida kattalar xatti-harakatlarini va boshqa shaxsga yo‘naltirishni takrorlash, ya‘ni insoniy muloqotning eng oddiy shaklini o‘z ichiga olgan o‘yinlar (qo‘g‘irchoqni uyquga qo‘yish, qo‘g‘irchoqni “o‘rgatish” va boshqalar).

Ikkinchi daraja — bu kattalar faoliyati tizimining ketma-ketligi boshidan yakuniy natijaga qadar namoyon bo‘ladigan o‘yin harakatlari (masalan: ovqatni “pishirish”, uni plastinkalarga qo‘yish, qo‘g‘irchoqni ovqatlantirish, idishlarni yuvish va boshqalar).

Uchinchi daraja kattalar rollarini va ularning o‘yinlardagi chiqishlarini ta‘kidlash bilan bog‘liq. Kommunikativ faoliyatni takomillashtirish — bu hissiy jihatdan qulay vaziyatni yaratish, shuningdek, suhbatda faol ishtirok etish istagi paydo bo‘lishi. O‘yinlar hatto yopiq, cheklangan va muloqotda bo‘lmagan bolalar ham ishtirok etadigan vaziyatlarni yaratadi, ularda

maktabgacha yoshdagi bolalar ochiladi va muloqot qiladi. Masalan: perining sehrli tayoqchasi, buyumlarni o'zgartirish, tasviriy o'yinchoqlardan foydalanish kabilar.

O'yinchoqlar har doim bolani o'ziga jalb qiladi. Ular bolalarni tartibga solish va jalb qilish, hissiy kayfiyatni uyg'otish va suhbatni rag'batlantirish usullaridan biridir. O'yinchoqlar bolalarda chinakam qiziqish va suhbatga kirishish istagini uyg'otadi.

Suhbatda yuqori malakaga ega bo'lgan pedagog-tarbiyachi bola uchun eng yaxshi namunadir. Maktabgacha ta'limda tarbiyachi va oila a'zolari ko'rsatadigan o'zaro munosabatlar tamoyillari va uslublarini qabul qiladi va o'zining muloqot uslubini yaratadi.

Bolalar jamoasining alohida ahamiyati shundaki, kattalar unga buyruq beradi, bolalar harakatlarini muvofiqlashtiradi va boshqaradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni ta'lim jarayoniga jalb qilish uchun siz ularning e'tiborini davradagi o'yinlar yordamida amalga oshirishingiz mumkin: "Xayrli tong!", "Quyosh nuri", "Salom", "Salom aytaylik", "Tabassum qiling", "Bir tomchi" shodlik", "G'ayrioddiy tarzda salom aytaylik" va boshqalar. Doiradagi o'yinlar jamoada do'stona muhit yaratishga yordam beradi va bolalarning hissiy stressini yengillashtiradi. Ularda siz ertak qahramonlari va o'zgarishlar obyektlaridan foydalanishingiz mumkin, ular yordamida bolalar xursandchilik bilan suhbatga kirishadilar va ularga berilgan savollarga javob izlaydilar. O'yinlarni tashkil qilishda zerikmang. Bolalarni chalg'itishning hojati yo'q, tanqid qilishning hojati yo'q, ta'na qilish yoki o'yinni to'xtatish kerak emas.

Bolalarda jamiyatda o'zini qanday tutish kerakligi, o'rtoq bo'lish nimani anglatishi haqida g'oyalarni shakllantirish uchun siz san'at asarlaridan foydalanishingiz, rasmlar va rasmlarni ko'rishingiz va muhokama qilishingiz, axloqiy suhbatlar o'tkazishingiz mumkin.

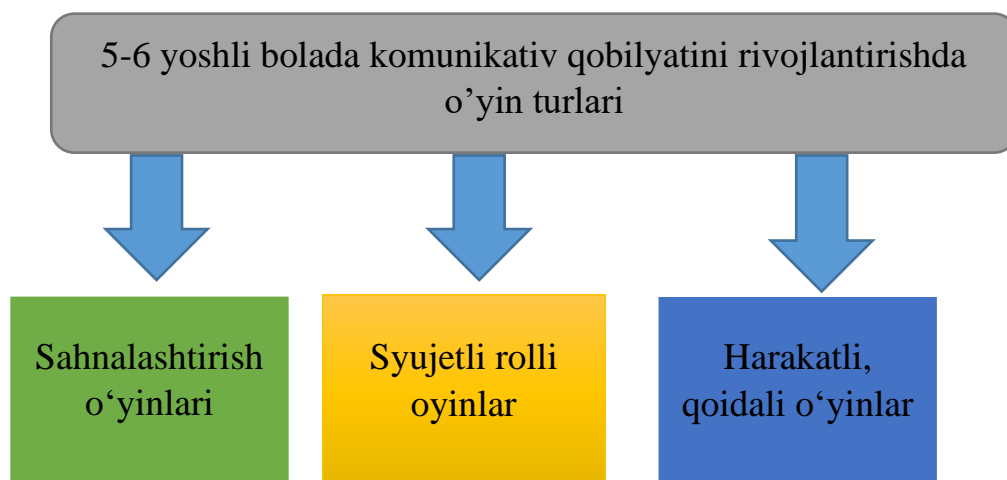
Internetda bolalarga zavq bag'ishlaydigan, ularni o'ziga jalb qiladigan, so'z boyligini faollashtiradigan juda ko'p og'zaki va didaktik o'yinlar mavjud. Ushbu o'yinlarda bolalar obyektlar haqida olingan bilimlardan foydalangan holda, ular haqidagi bilimlarni oshirish uchun rivojlanadilar, chunki bu o'yinlarda avval o'rganilgan bilimlardan yangi sharoitlarda foydalanish kerak.

Bolalar "Ertaklar nomlarini toping" o'yinini o'ynashadi. Taqdimotchi har qanday ertakning birinchi so'zini aytadi va bolalar uning to'liq nomini taxmin qilishlari va javob berishlari kerak: G'ozlar..., Ayoz..., Qizil... Bolaning muloqotga bo'lgan ehtiyojlari turli shakl va usullarda qondirilishi mumkin. Ulardan asosiylari imo-ishoralar, intonatsiya, nutq va mimikadir. 5-6 yoshga kelib nutq asosiy aloqa vositasiga aylanadi, nutqdan tashqari muloqot usullari esa bolalar nutqi mazmuniga og'zaki qo'shimcha rol o'ynaydi. Ma'lumotni imo-ishoralar, yuz ifodalari va tana harakatlari orqali uzatish "vizual aloqa" dir. Uning afzalligi shundaki, u ko'pchilik uchun tushunarli, chunki ma'lumotlarning taxminan 70 foizida og'zaki bo'lmagan vositalar qo'llaniladi.[3]

Shu sababli, og'zaki bo'lmagan aloqa vositalarini rivojlantirish va shakllantirish uchun o'yinlar mavjudligi ajablanarli emas. Bolalar katta zavq bilan faol ishtirok etadigan o'yinlardan biri bu "Shisha orqali suhbat" bolalarning yuz ifodalari, imo-ishoralar, pantomima va tana harakatlarini rivojlantirishga imkon beradi. O'yinning mazmuni quyidagicha: bolalar o'zlarining oldida ovozning kirib borishiga yo'l qo'ymaydigan oyna borligini tasavvur qilishlari kerak va bolalardan biri vazifani oladi: tana harakatlari, yuz ifodalari va imo-ishoralar yordamida, maktabgacha tarbiyachi vazifani bajaradi — unga berilgan ma'lumotni ko'rsatish, qolgan o'rtoqlar esa shisha ortida ko'rgan narsalariga javob berishlari kerak.

Bolalarning muloqot qobiliyatini samarali oshirish uchun o'qituvchi turli xil usullardan foydalanishi, individual va guruh bilan ishlashi kerak. Bunday o'yinlarni o'ynab, bolalar rasmlardan foydalangan holda mustaqil ravishda juftliklarni saralash va keyin bir xil rasmlardan foydalanib hikoyalar tuzish imkoniyatiga ega. Muvaffaqiyatli dialogik nutqni o'zlashtirishga yordam beradigan o'yinlar mavjud, chunki kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishda "dialogik va monolog" nutq tushunchalari asosiy hisoblanadi.[4]

Agar dialogik nutqni birlamchi deb hisoblasak, bu nutq gaplar almashinuvidan iborat lingvistik muloqotning tabiiy shaklidir.. Ushbu faoliyatning samaradorligi 5-6 yoshli maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsiyatini rivojlantirishning kommunikativ yo'nalishida yotadi.

Xulosa. Ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishning dolzarbligi zamonaviy sharoitlarda bolaning ijtimoiy muhitining xususiyatlari tufayli ortib bormoqda, bunda odamlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir va munosabatlarni rivojlantirishda ko'pincha yaxshi xulq-atvor, mehribonlik, yaxshi niyat va nutq madaniyati Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini yaxshilash doirasida maktabgacha ta'lim muassasalarining ta'lim faoliyati mazmunida maqsadlarga erishish va ijtimoiy va kommunikativ rivojlanish muammolarini hal qilishga ko'proq e'tibor qaratish lozim.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishning psixologik-pedagogik usullari quyidagi sharoitlarda samarali bo'ladi: turli xil muloqot holatlarida aloqa o'rnatish imkoniyatlarini oshirishni ta'minlash; boshqa odamlarni, o'zini va odamlar o'rtasidagi munosabatlarni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish; samarali tinglash ko'nikmalarini egallash; maktabgacha tarbiyachining shaxsini o'z-o'zini bilish va o'zini o'zi anglash jarayonini faollashtirish; ijodiy qobiliyatlar doirasini kengaytirish; aloqa to'siqlarini bartaraf etish kabilar bunga misol bo'la oladi.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishning tarkibiy qismlarining ko'rsatkichlari va xususiyatlarini o'yinlardan foydalanish natijasida ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatdi. O'yinlar orqali bola oz fikrini oson, aniq bayon eta oladi. O'yin orqali bolada nutq hissiyot qiziqish va jamoa bilan ishlash ko'nikmalari hosil bo'ladi. Shuning uchun ham maktabgacha yoshdagi katta guruh bolalarida muloqotni yanada yaxshilash uchun biz ularda faoliyat jarayonida turli xil o'yinlardan foydalanish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Adabiyotlar/Literatura/ References:

1. Abdullayeva N.Sh. Maktabgacha ta'limni variativ yondashuv asosida takomillashtirish: Avtoref. ... ped. fan..fals dok. (PhD) – T., 2019. – B. 22-23.
2. Abdurahimova D.A. Xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash tizimini takomillashtirish: Pedagogika fanlari doktori (DSc) ... avtoreferati. – Toshkent, 2020. – 74 b. (B.31)
3. A'zamova M.N. Maktabga tayyorlov guruhleri tarbiyalanuvchilarida do'stona munosabatlarga asoslangan hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirish tizimini takomillashtirish: Pedagogika falsafa doktori (phd) avtoreferati. –Toshkent, 2020. – 45 b. (B.18)
4. Қодирова Ф.Р,Тошпўлатова Ш.Қ, Қаюмова Н.М., Аъзамова М.Н. Мактабгача педагогика. Дарслик. Т.: “Тафаккур” нашриёти. 2019. – 685 б.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).